

Våra "historiska rötter"

Hypnotisör i arbete. Tysken Mesmer ansåg sig kunna bota med en kraft som utgick från händerna. Etsning av Daumier.

Av en annan mening var Kellgren, skalden, och Nils von Rosenstein, kansliråd och informator vid hovet, som båda var anhängare av upplysningsfilosofin. De bildade Sällskapet Pro Sensu Communi år 1787. Sällskapet bestod av Kellgren och Rosenstein. Dess högtidsdag firades på Lockes födelsedag, den 29 augusti, ty Locke var "den förnuftigaste man som jorden burit".

"Vid våra sinnes fulla bruk/ var vi dock inte ens på 1700-talet", säger Karl Vennberg.

Och det är sant. Vidskepelse och fördomar frodades. Charlataner och bedragare sladdrade och yrade. Undergörande medel utbjöds. Och man trodde mer på ochulta fenomen och astrologi än på vetenskapen och förnuftet.

Den store Cagliostro bjöd ut sin hemliga orientaliska visdom ute i Europa - dekokter, livselixir och skönhetsvatten m m. Även om vi inte kunde visa upp "världens störste skojare" här hemma, hade vi dock herrar Björnram, Plommenfelt och Ulfcloo, som utförde sina konster vid själva hovet.

"Lusten för andeskåderi och hemliga vetenskaper utbredde sig... i synnerhet bland de högre stånden", säger Geijer, som skyller vantron på trons försvinnande.

En del teser offentliggjordes för allmänheten, t ex fastslogs att "två gånger två är fyra". Udden riktades mot guldmakare, swedenborgianer, mesmeriner, somnambulister, universaldroppmakare etc etc. Det räcker ej med att skratta åt dem, de måste bekämpas. De hindrar vetenskapens framsteg.

"För 7 sekler sedan trodde man allt vad man ej begrep, emedan man ingenting visste; nu vet man mycket som man ej begriper, och därför tror man allt".

Så lyder en paragraf. I en annan konstateras att det är mycket i naturen, som människan inte förstår. Men det är en sak att visa att en del sammanhang i naturen övergår vår fattningsförmåga, en annan att påstå att naturlagarna strider mot förnuftet.

Kellgren skrev Ljusets fiender och Man äger ej snille för för det man är galen. Rosenstein vågade försöket att mitt under franska revolutionen utge sin Avhandling om Upplysningen (1793). Den är sannolikt läst av få i våra dagar. Egentligen borde den läsas i skolorna, åtminstone valda delar. Den har budskap till den ungdom, som stundom vilseförs även vid våra universitet. Man bygger vetenskapliga system, där bristen på faktisk kunskap är skriande. Och denna brist fyller man ut med "gissningar, hypoteser, förvrängningar av fakta, klyftigheter och finheter..." I sin otåliga iver att famna allt drivs forskaren lätt till en galen sinnesstämning, framhåller Rosenstein:

"Man gissar och tror sig veta, man drömmer och tror sig erfara, man försöker och tror sig lyckas, man yrar och tror sig klok..."

Så fick vi då en hälsning från vår broderförening och föregångare på 1700-talet. Det är synd att det inte går att prenumerera på StockholmsPosten längre...

(Torgny T Segerstedt har skrivit en fin och fyllig biografi om Nils von Rosenstein. Den är en prydnad i biblioteket hos medlemmar i vår förening.)

Arne Helldén

Rättelser

Leif Asbrink har ny adress:
Pl 8495 Marsjö, 64 300 Vingåker
0151-20231,20245

Elias Eriksson har ny adress:
Hedåsg 8, 412 53 Göteborg

Gertrud Westerfors har ny adress:
Nysättrav 6, 151 49 Södertälje
Ny arbetsplats: Strängnäs kommun
0152-13400

Anders Johnson bor på Körsbärsv 9/101

Kars-Olov Fagerström har ny adress:
Värmdög 70, 253 72 Helsingborg
042-223118

John Rehn är dataingenjör på Jet
Computer, 08/7533145. Hem 7531751

Stig Carlsson är utredningssekreterare i Byggnadsarbetareförbundet.
08-223920, hem 994961

Lars Bjelking har ny adress:
Gränby Tvärg 4, 754 32 Uppsala

Lars Kamel står felaktigt som
Lars Ramel.

Svante Janson stavar med ett s
och bor på Tunag, ej Tung.

***Du har väl betalt
medlemsavgift!***

Om inte - sänd snarast in 75
kronor till Vetenskap och
Folkbildning, Box 185, 101 22
Stockholm 1, pg 63591-2